

Modern Dönemin Son Soykırımı: Gazze

Özet

İsrail'in 7 Ekim 2023'ten sonra Gazze'de uyguladığı politikalar, çok boyutlu bir soykırım olarak değerlendirilmektedir. İsrail'in Gazze'de işlediği modern soykırımın temel amacı, Filistinlilerin kimliğini, direnişini ve geleceğini yok etmektir. Bu çalışma eğitim, kültür, medya, teknoloji, hapishaneler ve sağlık gibi çeşitli alanlarda icra edilen İsrail'in modern soykırımlarını vakalandırmaya çalışmaktadır. Eğitim sistemine yönelik saldırılar, Filistinlilerin entelektüel kapasitesini ve geleceğini hedef almıştır. 7 Ekim 2023'ten bu çalışmanın yazıldığı 2025 Haziran'ına kadar Gazze'de 12 üniversite bombalanmış, 1000'den fazla eğitimci hayatını kaybetmiştir. Tarih ve kültür alanında, arşivlerin, tarihi belgelerin ve kültürel mirasın yok edilmesi, Filistin tarihinin sistematik bir şekilde silinmesine hizmet etmektedir. Medya çalışanlarına yönelik saldırılar, İsrail'in uluslararası kamuoyunun dikkatinden kaçmak için bir strateji geliştirdiğini göstermektedir. Yine aynı tarihler arasında öldürülen gazeteci sayısı 200'ü aşmıştır. Teknolojik araçların kullanımı, Filistinlilerin gözetlenmesi, dijital profiller oluşturulması ve direnişin bastırılması için bir araç olarak dikkat çekmektedir. Bu durum, "otomatik apartheid" olarak adlandırılmaktadır. Bu anlamda Pegasus gibi casus yazılımların etkin bir şekilde kullanıldığını ortaya koymaktadır. Hapishanelerdeki uygulamalar, keyfi tutuklamalar, işkence ve tıbbi ihmallerle Filistinlilerin sistematik baskı altına alındığını göstermektedir. Sağlık alanında ise hastanelere yönelik saldırılar ve abluka politikaları, Gazze'deki sağlık altyapısını çökertmiş ve Şifa Hastanesi gibi kritik merkezleri işlevsiz hale getirmiştir. İsrail'in bu çok boyutlu ve sistematik politikaları, insanlığa karşı işlenmiş suç niteliğindedir ve uluslararası hukuk çerçevesinde soykırım olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada bu suçlara dair genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Dr. Mehmet Rakipoğlu
Mardin Artuklu Üniversitesi

Giriş

Filistin, I. Dünya Savaşı'nın bitmeyen bir cephesidir. Harici ve dahili emperyalist aktörlerin işgalinin devam ettiği Filistin'de halk bağımsızlık mücadelesini ve topraklarının özgürleştirilmesi sürecini sürdürmektedir. Bu anlamda Batı Şeria ve Gazze işgalin sistematik biçimde devam ettiği en önemli Filistin toprakları arasında gelmektedir. Gazze şeridi muhtelif aktörler tarafından işgal edilmiş, uzun yıllardır özgürlüğüne kavuşamamış Filistin'in ayrılmaz bir toprak parçasıdır. 1967'den 2005'e kadar sürdürülen işgal altından bu yana İsrail'in ağır askeri ablukasına dahi erişmek oldukça zor hale gelmiştir. İsrail'in sistematik biçimde tatbik ettiği ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerin kahir ekseriyetinin de desteklediği bu abluka, Filistin halkının ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamını felç ederken, uluslararası hukukun temel ilkelerine aykırı sistematik bir baskı rejimine dönüşmüştür. İsrail gerek Batı'dan aldığı destek gerekse Abbas'ın Filistin'i¹ olarak tarif edilen Ramallah yönetiminin de iş birliği ile Gazze'yi her anlamda çevrelemiş ve hukuksuz eylemler icra etmiştir. İsrail'in etnik temizlik, soykırım ve işgal politikaları Batı Şeria ve özellikle Kudüs çevresinde süreklilik arz etmiş, Gazzeli direniş grupları Filistin'in özgürlüğü için 7 Ekim 2023 günü Aksa Tufanı isimli bir askeri operasyon başlatmıştır. Söz konusu operasyon İsrail'in yaşadığı en büyük hezimet olarak kayda geçmekle birlikte, siyonist rejimin Gazze'de sivil/asker ayırımı yapmadan yoğun bombardımanlarıyla sonuçlanmıştır. Özellikle 7 Ekim 2023'te başlayan yoğun saldırılar, Gazze'deki altyapıyı, sağlık sistemini, eğitim kurumlarını ve kültürel mirasını hedef alarak bölgedeki yaşam koşullarını sürdürülemez hale getirmiştir.

İsrail'in bu saldırıları, uluslararası hukukta soykırım olarak tanımlanan "bir ırksal, etnik, ırksal veya dini grubu kısmen ya da tamamen yok etme niyetini taşıyan" eylemlerle doğrudan örtüşmektedir. Gazze'deki Filistin halkına yönelik uygulamalar, bu tanım çerçevesinde yeniden ele alınmayı gerektiren bir stratejik yok etme sürecini ortaya koymaktadır.

İsrail'in Gazze'de izlediği politikalar, eğitimden kültüre, sağlıktan teknolojiye kadar birçok alanda Filistin halkının varlığını hedef almaktadır. Eğitim kurumlarının bombalanması, Filistin'in entelektüel kapasitesini zayıflatmayı amaçlarken, tarihi miras ve kültürel eserlerin sistematik olarak yok edilmesi, Filistin halkının kimliğini silmeye yönelik bir girişimdir. Sağlık altyapısının tahrip edilmesi ve abluka politikaları, insani yaşam standartlarını imkânsız kılarken; gazetecilere yönelik saldırılar, Gazze'deki trajedinin dünya kamuoyuna ulaşmasını engellemeyi hedeflemektedir. Modern teknolojilerin, özellikle yapay zekâ, gözetim sistemleri ve casus yazılımların, bu sürecin önemli araçları haline getirilmesi, soykırımın dijital bir boyut kazandığını göstermektedir. Tüm bu eylemler, İsrail'in Gazze'ye yönelik çok boyutlu bir baskı ve yok etme stratejisinin parçası olarak değerlendirilebilir.

Bu bölüm, İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği sistematik eylemleri soykırım bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Bölümde, eğitim, kültür, sağlık, medya, hapishaneler ve teknoloji alanlarında işlenen ihlaller ele alınarak, bu eylemlerin Filistin halkının fiziksel ve kültürel varlığını hedef aldığı savunulmaktadır. İsrail'in bu politikalarının yalnızca Filistin halkını değil, aynı zamanda uluslararası hukukun ve insan haklarının temel değerlerini de tehdit ettiği vurgulanmaktadır. Ayrıca,

Batılı ülkelerin İsrail'e tanıdığı istisnai statü ve uluslararası toplumun sessizliği, bu insanlık suçlarının devam etmesine olanak tanımaktadır. Bu çerçevede, uluslara-

Uluslararası Hukuk ve İsrail'in Soykırımları

Uluslararası hukuka göre soykırım, 1948 tarihli *Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi* ile tanımlanmıştır. Buna göre soykırım, bir ulusal, etnik, ırksal veya dini grubun, grup olarak tamamen veya kısmen yok edilmesi amacıyla gerçekleştirilen fiilleri kapsamaktadır. Bu fiiller; grup üyelerinin öldürülmesi, ciddi fiziksel veya zihinsel zarar verilmesi, grubun yaşam koşullarının fiziksel yıkım amacıyla kasten ağırlaştırılması, doğumları engelleme tedbirleri alınması ve çocukların başka bir gruba zorla transfer edilmesi gibi eylemleri içerir. Soykırım suçunun temel unsuru, "yok etme niyeti" (dolus specialis) taşıyan kasıttır. Bu niyet, doğrudan eylemlerde ve failerin beyanlarında görülebilir. Birçok uluslararası kurum İsrail'in 7 Ekim 2023'ten sonra Gazze'de soykırım işlediğine dair birçok rapor yayımlamıştır. Örneğin, Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International) 5 Aralık 2024'te yayımladığı rapor, İsrail'in Gazze'de Filistinlilere yönelik soykırım işlediği ve işlemeye devam ettiği iddiasını güçlü bir şekilde savunmaktadır.¹ Rapor, İsrail'in Ekim 2023'te Hamas'ın saldırılarının ardından başlattığı askeri operasyonlarda gerçekleştirdiği eylemleri detaylı bir şekilde incelemiş ve bu eylemlerin, 1948 Soykırım Sözleşmesi'nin yasakladığı fiilleri içerdiği sonucuna varmıştır. Raporla zikredilen temel bulgular; İsrail'in askeri saldırıları, Filistinlilere karşı kasten öldürme, ciddi fiziksel ve zihinsel zarar verme, yaşam koşullarını yok oluşturma şeklinde ağırlaştırma gibi eylemleri kapsamaktadır. 7 Ekim 2023 - 7 Ekim 2024 arasında 42.000'den fazla Filistinli-

rası hukukun devreye girmesi ve bu sistematik ihlallerin durdurulması için küresel bir sorumluluğun altı çizilmektedir.

nin, bunların 13.300'ünün çocuk olduğu belirtilmiş, 97.000'den fazla kişinin ise yaralandığı vurgulanmıştır. Gazze'deki sivil altyapının yok edilmesi, temel insani yardımın engellenmesi ve geniş çaplı zorla yerinden etmeler, Filistinlilerin fiziksel olarak yok edilmesine yönelik kasıt olarak değerlendirilmiştir.

Öte yandan, rapor İsrail hükümet yetkililerinin insandılaştırıcı (dehumanization) ve yok etmeye yönelik ifadelerine dikkat çekerek, bu söylemlerin soykırım niyetini açıkça ortaya koyduğunu belirtmiştir. Yüksek seviyedeki İsraili yetkililerin ve askerlerin, Gazze'yi "yok etme" çağrılarını yaptıkları ifadeler, raporda doğrudan kanıt olarak sunulmuştur. Rapor, İsrail'in eylemlerinin yalnızca uluslararası insancıl hukukun değil, aynı zamanda jus cogens (kesin) normlardan biri olan soykırım yasağını ihlal ettiğini ifade etmiştir. Rapor, uluslararası toplumun bu durumu durdurmak için daha etkin adımlar atması gerektiğini, aksi takdirde bu suça ortak olabileceğini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, rapor İsrail'in Gazze'deki politikalarının ve askeri uygulamalarının geniş ölçekli bir soykırım teşkil ettiğini öne sürmektedir.²

Öte yandan İsrail'in Gazze'deki Filistinlilere yönelik eylemlerini haklı çıkarmak için uluslararası insancıl hukuku (UIH) nasıl çarpıttığına dair önemli kanıtlar bulunmaktadır. Bu anlamda İsrail, Gazze'deki Filistinli sivilleri yok etmek için UIH'yı kullandığı bir "insani kamuflaj" stratejisi kullanmaktadır. Bu strateji, askeri hedefleri belirleme, orantılılık ve sivil kayıplar gibi

temel UIH ilkelerinin çarpıtılmasını içermektedir. Örneğin, İsrail, Gazze'deki tüm sivil altyapıyı potansiyel askeri hedefler olarak değerlendirmekte ve sivillerin ölümünü orantılı bir maliyet olarak haklı çıkarmaktadır.³

İsrail ayrıca tahliye emirlerini ve "güvenli bölgeleri" soykırım amaçlı olarak kullanmıştır. Filistinli sivilleri sözde güvenli bölgelere tahliye ettikten sonra bu bölgeleri bombalamış ve sivillere yönelik kitlesel ölümlere yol açmıştır. İsraili yetkililerin Gazze dışına Filistinlileri zorla yerinden etme ve yerlerine İsraili yerleşimcileri yerleştirme niyetlerini açıkladıkları da belirtilmelidir. İsrail'in eylemleri, soykırım olarak tanımlanabilir. Nitekim İsrail'in saldırıları sonucunda binlerce Filistinli öldürülmüş ve Gazze'nin altyapısı büyük ölçüde yok edilmiştir. Uluslararası Adalet Divanı

Tarihi Miras ve Kültür Soykırımı

İsrail'in 1948'den bu yana Filistin topraklarında yürüttüğü soykırımın önemli boyutlarından biri, tarihi miras ve kültürel değerlerin sistematik biçimde yok edilmesidir. Filistin halkının tarihsel bağlarını, kültürel kimliğini ve bağımsız bir devlet kurma kapasitesini zayıflatmayı hedefleyen bu süreç, özellikle 2023 Kasım ayından itibaren daha da şiddetlenmiştir. İsrail'in yoğun bombardımanları yalnızca sivilleri değil, aynı zamanda Filistin'in tarihi belgelerini, kültürel mirasını ve toplumsal hafızasını hedef almıştır. Örneğin, Gazze Şehir Merkezi'nde bulunan Arşiv Binası'nın yok edilmesi⁶, Filistin ve Gazze tarihini fiziksel olarak ortadan kaldırmayı amaçlayan bu politikaların bir parçasıdır. Arşivde bulunan belgeler, Filistin halkının bölgedeki kadim varlığını kanıtlayan, bağımsız bir devletin oluşumunda kritik rol oynayan unsurlardır.⁷

Benzer şekilde, Gazze'de arkeolojik böl-

(UAD), İsrail'i soykırım eylemlerini önlemek için tüm önlemleri almaya çağırıştır, ancak İsrail bu emirlere uymamıştır.⁴

Bu noktada hukuki açıdan bakıldığında, İsrail'in Gazze'deki eylemleri, uluslararası hukukun uygulanabilirliği hakkında önemli soruları gündeme getirmektedir. Uluslararası hukukun temellerini oluşturan anlaşmalar uyarınca belirlenen savaş kurallarının (özellikle Cenevre Sözleşmeleri'nde belirtilenlerin) İsrail söz konusu olduğunda seçici olarak uygulandığı görülmektedir. Dahası ABD "istisnacılığına" benzer biçimde İsrail'in de hukuk kurallarından muaf tutulduğu⁵, İsrail'e yönelik çifte standart uygulandığı söylenebilir. İsrail'in bu "istisna" konumu, farklı alanlarda soykırım icra etmesine olanak sağlamıştır.

geler, müzeler, antik kiliseler ve camiler de İsrail saldırılarından nasibini almıştır. Gazze'nin en eski camisi olan Büyük Ömer Camii'nin (Gazze Ulu Camii) hedef alınması, bu caminin halk arasında direnişin sembolü olarak görülmesi nedeniyle gerçekleşmiştir.⁸ İsrail, 7 Ekim 2023-Haziran 2025 tarihleri arasında 104 camiye saldırmış, bu saldırılar direniş açısından stratejik bir şehir ve nokta olan Cenin'deki el-Ensar Camii gibi mekânları da kapsamıştır. Ayrıca İsrail, sadece Müslümanlara ait değil, Hıristiyanlara ait kutsal mekanlara da saldırmıştır. Örneğin, MÖ 425'te inşa edilen Aziz Porphyrius Kilisesi hedef alınmış ve bu saldırıda çok sayıda Hıristiyan hayatını kaybetmiştir.

İsrail'in kültürel mirası yok etmeye yönelik saldırıları bununla da sınırlı kalmamıştır. Raşid el-Şevva Tarihi ve Kültürel Merkezi, tiyatro sahneleri ve 20.000'den fazla kitabı barındıran bir kütüphaneye sahipken

İsrail bombardımanıyla yıkılmıştır. Ayrıca Filistin direnişinin sembolü haline gelen Yaser Arafat ve Mavi Marmara gibi anıtlar da sistematik olarak yok edilmiştir. Bu durum, Filistin halkının toplumsal belleğini oluşturan her türlü somut ya da düşünsel varlığın İsrail tarafından tehdit olarak görüldüğünü göstermektedir.⁹

Tarihi mirasın yanı sıra arkeolojik ve kültürel alanlar da İsrail'in hedefinde olmuştur. UNESCO Dünya Mirası ön listesinde yer alan Anhedon Limanı, Gazze'nin güneyinde bulunan 2000 yıllık Roma mezarlığı ve Refah Müzesi İsrail saldırıları sonucu tahrip edilmiştir.¹⁰ Filistin Kültür Bakanlığı'nın verilerine göre, 7 Ekim 2023-Haziran 2025 tarihleri arasında dokuz yayınevi ve kütüphane bombalanmış, en az 21

kültür merkezi zarar görmüş ve 20 tarihi bina yıkılmıştır.¹¹ Heritage for Peace adlı uluslararası bir örgüt, İsrail'in saldırıları nedeniyle 100'den fazla tarihi eserin yok edildiğini açıklamış ve bu durumu detaylı bir şekilde ele alan 43 sayfalık bir rapor yayımlamıştır.¹² İsrail'in tarihi miras ve kültürel değerlere yönelik saldırıları, Filistin'in dünya kültürel miras sisteminden uzaklaştırılmasını ve bölgedeki Filistinlilerin tarihsel varlığını zayıflatmayı amaçlamaktadır. Bu saldırılar, yalnızca fiziksel yapıları değil, aynı zamanda halkın kültürel kimliğini ve tarihsel hafızasını da hedef almıştır. Sonuç olarak, İsrail'in Filistin topraklarında yürüttüğü bu sistematik saldırılar, uluslararası hukuka aykırı bir şekilde kültürel ve tarihi bir soykırım niteliği taşımaktadır.

Eğitim Soykırımı

İsrail'in Gazze'de eğitim sistemine yönelik saldırıları, Filistin halkının ulusal kimliğini, direniş potansiyelini ve gelecekteki devletleşme sürecini yok etmeyi hedefleyen kapsamlı bir soykırımın önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Eğitim, Filistinliler için yalnızca bireysel gelişim değil, aynı zamanda toplumsal direnişin ve ulusal bilincin inşasında kritik bir role sahiptir. Bu nedenle İsrail, sürekli bir şekilde eğitimi sistematik olarak hedef almış, altyapıyı yok etmiş ve eğitimcileri öldürerek ulusal bir kimlik oluşturma çabalarını sektöre uğratmayı amaçlamıştır.

Gazze'deki eğitim kurumlarına yönelik saldırılar, kapsamlı bir yıkımı beraberinde getirmiştir. Gazze'de bulunan 12 üniversitenin tamamı doğrudan hedef alınmış, birçok akademisyen ve öğretmen öldürülmüştür. Örneğin; Gazze İslam Üniversitesi rektörü ve fizikçi Sofyan Taya, immünojenoloji profesörü Muhammed Eid Şabir ve ünlü şair Rafet el-Arir, İsrail'in bu saldırıla-

rında hayatını kaybeden önde gelen isimler arasındadır. UNESCO verilerine göre, Gazze'deki okulların %92'si artık sığınak olarak kullanılmakta, eğitim faaliyetleri tamamen durma noktasına gelmiştir. Ayrıca 65 Birleşmiş Milletler okulunun ve 280 devlet okulunun hedef alınması, İsrail'in eğitim sistemini tamamen işlevsiz hale getirdiğini göstermektedir.¹³

Bu saldırılar, savaş hukuku uzmanı Karma Nabulsi'nin literatüre kazandırdığı "skolastisit" kavramıyla açıklanabilir. Latince "okul" anlamına gelen "schola" ve "öldürmek" anlamına gelen "cide" kelimelerinden türetilen skolastisit, bir toplumun eğitim kurumlarını ve entelektüel altyapısını yok etmeyi tanımlayan bir kavramdır.¹⁴ İlk kez 2009 Gazze saldırıları sırasında kullanılan bu terim, İsrail'in Filistin'deki eğitim sistemini ortadan kaldırmaya yönelik sistematik politikalarını ifade etmektedir. 7 Ekim'den sonra İsrail'in bu kapsamda gerçekleştirdiği saldırılar, skolastisit

daha önce eşi benzeri görülmemiş boyutlara ulaştığını ortaya koymaktadır.¹⁵

Benzer şekilde, "educide" (eğitim soykırımı) kavramı, bu sistematik saldırıları açıklamak için kullanılmaktadır. Eğitim (education) ve soykırım (genocide) kavramlarının birleşiminden oluşan educide, bir toplumun eğitim sistemini ve entelektüel kapasitesini yok etmeyi amaçlayan bir strateji olarak tanımlanır.¹⁶ İlk kez 2009'da Pluto Press tarafından yayımlanan bir eserde ABD'nin Irak'ta akademisyenleri hedef alması bağlamında kullanılmıştır. İsrail, Gazze'de gerçekleştirdiği saldırılarda, ABD'nin bu deneyiminden esinlenerek benzer bir eğitim soykırımı politikası benimsemiştir.¹⁷ Bu kapsamda, eğitim kurumlarını hedef alarak Filistinlilerin küresel sisteme entegrasyonunu ve toplumsal mobilizasyonunu engellemeyi amaçlamaktadır.¹⁸ Eğitim soykırımının boyutları sayı ve istatistiklerle de açıkça görülmektedir. Filistin Eğitim Bakanlığı'na göre, 7 Ekim 2023-Haziran 2025'e kadar İsrail'in saldırılarında 1.000'den faz-

Sağlık ve Hastane Soykırımı

İsrail'in 7 Ekim 2023'ten itibaren Gazze'ye yönelik sürdürdüğü saldırılar, sağlık sektörü ve hastane altyapısını hedef alarak sistematik bir soykırım politikasını ortaya koymaktadır. Bu politika, sadece Netanyahu hükümetiyle sınırlı kalmayıp, İsrail devletinin tüm organlarının üzerinde uzlaştığı bir yaklaşımı temsil etmektedir.¹⁹ Sağlık altyapısının yok edilmesi, insani krizleri derinleştirmekte ve Gazze nüfusunun uzun vadeli sağlık koşullarını kritik şekilde etkilemektedir.

Gazze'deki sağlık sisteminin yok edilmesi sürecinde hastanelere yönelik doğrudan saldırılar dikkat çekicidir. İsrail'in hastaneleri hedef alması, literatürde "war on hospital" (hastanelere karşı savaş)²⁰ olarak

la öğretmen ve eğitim personeli hayatını kaybetmiştir. Aynı dönemde öldürülen öğrenci sayısı 9.000'i, yaralanan öğrenci sayısı ise yine 9.000'i geçmiştir. The Education Cluster'a göre, Gazze'de 386 okul binası zarar görmüş, 25'i tamamen yok edilmiş, 113'ü ciddi hasar almıştır. Bu fiziksel yıkımın yanı sıra, İsrail'in nitelikli akademisyenleri hedef alması, Filistin'de entelektüel direnişin ortadan kaldırılmasına yönelik bir stratejinin parçasıdır.

Sonuç olarak, İsrail'in Gazze'de eğitim sistemini hedef alan saldırıları, eğitimi bir direniş aracı olarak gören Filistin halkını kolektif bir hafızadan ve ulusal kimlikten mahrum bırakmayı amaçlayan bir skolastisit ve educide politikasıdır. Bu saldırılar, Filistin halkının kalkınma, direniş ve devletleşme çabalarını zayıflatmayı hedefleyen kapsamlı bir stratejinin parçasıdır ve uluslararası hukuka açık bir şekilde aykırıdır. Eğitim sisteminin yeniden inşası, Filistin halkının ulusal kimliğini koruması açısından hayati öneme sahiptir.

tanımlanmaktadır.²¹ Öne çıkan örneklerden biri, Gazze'nin en büyük sağlık tesisi olan Şifa Hastanesi'nin hedef alınmasıdır. İsrail, bu hastanenin altında Hamas'ın tünel ve komuta merkezi bulunduğu iddiasını öne sürerek saldırılarını meşrulaştırmaya çalışmıştır. Ancak, 1967-2005 yılları arasında Gazze'yi işgal eden İsrail'in bu tünelleri inşa ettiği ortaya çıkmıştır. Bu durum, İsrail'in uluslararası hukuku ihlal ederek sağlık tesislerini hedef aldığını açıkça göstermektedir.²²

Benzer şekilde, Gazze Şeridi'ndeki tek Hıristiyan hastane olan el-Ehli Hastanesi de İsrail saldırılarından nasibini almıştır. Bu saldırıda 471 kişi hayatını kaybetmiştir. Endonezya, el-Nasır, el-Rantisi, Türk-Fi-

listin Dostluk ve el-Kudüs Hastaneleri de sistematik olarak hedef alınmıştır. Saldırıları sadece sağlık tesisleriyle sınırlı kalmamış, ambulanslar ve sağlık personeli de kasıtlı olarak vurulmuştur. Bu durum, uluslararası insancıl hukukun açık ihlali anlamına gelmektedir.

Gazze'deki sağlık sistemine yönelik saldırıların etkisi en çok yenidoğan bakım servislerinde hissedilmektedir. İsrail'in abluka politikaları ve yoğun bombalamaları nedeniyle tıbbi malzeme ve elektrik yetersizliği, yenidoğanların hayatını tehdit etmektedir. Prematüre bebeklerin oksijen ve kuvöz eksikliği nedeniyle hayatlarını kaybetmesi, sağlık altyapısının felç edildiğinin açık bir göstergesidir. Ayrıca, Gazze'de doğum yapan 60 bin hamile kadının büyük kısmı, temel tıbbi yardımdan mahrum bırakılmıştır.

Sağlık tesislerinin yıkımı, abluka ve tıbbi malzeme kısıtlamaları, Gazze'de uzun vadeli sağlık krizlerine neden olmaktadır.

Medya Soykırımı

İsrail'in Gazze'de gazetecilere yönelik saldırıları, basın özgürlüğünü hedef alan sistematik bir soykırım politikası olarak tanımlanabilir. 7 Ekim 2023'ten itibaren yoğunlaşan saldırılar, gazetecileri hem fiziksel olarak hem de mesleki faaliyetleri açısından hedef almıştır. New York merkezli Gazetecileri Koruma Komitesi'ne göre, İsrail saldırılarında 116 gazeteci hayatını kaybetmiştir²⁴; bazı kaynaklara göre ise bu sayı 200'e yaklaşmaktadır. Bu, gazeteciler için İkinci Dünya Savaşı, Vietnam Savaşı ve Kore Savaşı dahil olmak üzere tüm dönemlerin en tehlikeli süreci olarak kaydedilmiştir.²⁵

Gazeteciler, çatışmalar sırasında gerçekleri dünyaya duyurmak için çalışırken, yoğun hava saldırıları, iletişim kesintileri, elektrik eksiklikleri ve yetersiz ekipman

Bu durum, bulaşıcı hastalıkların yayılmasını hızlandırmış, kronik hastalıkların tedavisini imkânsız hale getirmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, 7 Ekim'den bu yana 200'e yakın sağlık kuruluşu saldırıya uğramış, 35 hastanenin %80'i işlevsiz hale gelmiştir.

İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları, yalnızca fiziksel sağlık altyapısını değil, aynı zamanda temel insani yaşam koşullarını da hedef almaktadır. Yoğun bombalamalar, abluka ve sağlık sisteminin yok edilmesi, nesiller boyu sürecek bir sağlık krizini tetiklemiştir. Bu politikalar, İsrail'in Gazze'de işlevsel bir toplumun temel unsurlarını ortadan kaldırmayı hedeflediğini ve uluslararası hukukun sistematik ihlalinin teşkil ettiğini göstermektedir. İsrail'in Gazze'deki bu politikaları, insani bir trajedi olmanın ötesinde, sağlık sektörü üzerinden işlenen bir soykırım olarak değerlendirilmektedir.²³

gibi ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. İsrail'in bu koşulları bilinçli bir şekilde yarattığı, dolayısıyla gazetecilere yönelik bir "gazeteci soykırımı" politikası izlediği birçok uluslararası kuruluş tarafından rapor edilmiştir. İsrail'in gazetecilere yönelik saldırıları, öldürme, yaralama, tutuklama ve tehdit gibi çok boyutlu eylemleri içermekte ve bu bağlamda yaklaşık 500 vaka rapor edilmiştir.

Gazetecilere yönelik bu saldırıların bir başka boyutu, İsrail'in medya çalışanlarını meşru askeri hedefler olarak görmesidir. The Guardian tarafından yapılan bir araştırma, İsrail ordusunun, Filistin'deki işgal ve soykırımı belgeleyen medya kuruluşlarında çalışan gazetecileri hedef aldığını ortaya koymuştur. Bu, uluslararası insancıl hukukun temel ilkeleriyle açıkça

çelişmektedir. Uluslararası hukuka göre gazeteciler, çatışma bölgelerinde korunan siviller arasında yer almakta, onlara yönelik saldırılar ise savaş suçu olarak değerlendirilmektedir. Ancak İsrail, bu hukuku açıkça ihlal ederek gazetecileri bilinçli bir şekilde hedef almıştır.

Gazetecilere yönelik saldırıların etkisi yalnızca fiziksel şiddetle sınırlı değildir. İsrail'in, öldürülen gazetecilerin ailelerini tehdit ettiği, siber saldırılar düzenlediği, sansür uyguladığı ve hatta suikast girişimlerinde bulunduğu rapor edilmiştir. El-Cezire'nin Gazze şefi Wael Al-Dahdouh'un ailesi, İsrail'in doğrudan saldırıları sonucu hayatını kaybetmiştir. Bu durum, İsrail'in gazetecilere yönelik saldırılarının yalnızca bireysel eylemler değil, planlı ve sistematik bir politika olduğunu göstermektedir.

Gazetecilere yönelik bu saldırılar, İsrail'in soykırımını örtbas etme çabasının bir parçasıdır. İsrail, gazetecilerin gerçekleri dünyaya duyurmasını engelleyerek uluslararası kamuoyunda suçlarının görünürliğini azaltmayı hedeflemektedir. Batılı medya organları, bu durumu "war on journalist" (gazetecilere savaş)²⁶ kavramıyla tanımlamış ve İsrail'in bu politikalarını literatüre kazandırmıştır. Bu kavram, İsrail'in, basın özgürlüğünü ve gerçekle-

Mahkum (Esir) Soykırımı

İsrail'in Gazze'ye yönelik politikalarının bir uzantısı olarak hapishanelerde gerçekleştirdiği uygulamalar, Filistinli mahkumlar üzerinde sistematik bir baskı ve soykırım stratejisinin parçasıdır. İsrail, özellikle işgal karşıtı direnişi destekleyen Filistinlilere yönelik idari tutuklamalar, işkence, kötü muamele ve tıbbi ihmal gibi yöntemlerle uluslararası hukuka aykırı bir süreç yürütmektedir. Bu durum, Cenevre merkezli Euro-Med İnsan Hakları Göz-

rin paylaşılmasını sistematik bir şekilde engellediğini ifade etmektedir.

Raporlara göre, İsrail'in öldürdüğü gazeteciler arasında Gazze'nin tanınmış medya çalışanları bulunmaktadır. Örneğin, El-Cezire muhabiri Şirin Ebu Akile'nin öldürülmesi, İsrail'in gazetecilere yönelik bilinçli saldırılarını gözler önüne sermektedir. İsrail merkezli B'Tselem gibi insan hakları kuruluşları, Akile'nin İsrail ordusu tarafından kasıtlı olarak öldürüldüğünü kanıtlamıştır.²⁷ Bu ve benzeri olaylar, İsrail'in gazetecilere yönelik sistematik saldırılarını belgelemekte ve uluslararası hukukun ihlali olarak tanımlanmaktadır.

Sonuç olarak, İsrail'in gazetecilere yönelik saldırıları, sadece fiziksel şiddetle sınırlı olmayan, aynı zamanda hakikat ve bilginin yok edilmesini hedefleyen çok boyutlu bir soykırım stratejisinin parçasıdır. Gazeteciler, İsrail'in insan hakları ihlallerini belgelemek ve duyurmakla görevliken, İsrail'in onları hedef alması, basın özgürlüğüne yönelik ağır bir saldırı ve uluslararası hukuk ihlalidir. Bu durum, İsrail'in Gazze'de işlediği soykırımın bir başka boyutunu oluşturmakta ve uluslararası toplumun müdahalesini gerektiren ciddi bir insan hakları ihlaline işaret etmektedir.

lemevi ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların raporlarına da yansımıştır. İsrail hapishanelerinde tutulan ve sonrasında serbest bırakılan Filistinlilerin tanıklıkları, hapishanelerdeki izolasyon ve kötü muamelenin kasıtlı bir devlet politikası olduğunu göstermektedir.

İsrail'in hapishanelerde uyguladığı sistematik politikalar arasında, idari tutuklama ve tecrit uygulamaları ön plana çık-

maktadır. İdari tutuklama, hiçbir suçlama yöneltilmeden, 6 ay gibi sürelerle sınırsız şekilde uzatılabilen bir mekanizmaya dayanmakta ve bu uygulamanın yaş sınırı bulunmamaktadır. 13 yaşında tutuklanan Ahmet Manasra'nın durumu, İsrail'in çocuklara yönelik uyguladığı insan hakları ihlallerini gözler önüne sermektedir. 2021'den bu yana tek kişilik hücrede tutulan ve işkenceye maruz bırakılan Manasra, İsrail'in terörle mücadele yasası bahanesiyle hukuksuz bir şekilde hapiste tutulmaktadır.

Şin bet (şabak)

Şin Bet (Şabak olarak da bilinir), İsrail'in iç güvenlik ve istihbarat teşkilatıdır. Görevi, terörle mücadele, iç tehditlerin takibi ve işgal altındaki topraklardaki direniş hareketlerini bastırmaktır. Ancak pratikte Şin Bet, Filistinlilere karşı sistematik baskı, işkence, yasa dışı tutuklama ve hedefli suikastlarla anılmaktadır. 7 Ekim sonrası Şin Bet, Gazze ve Batı Şeria'da çok sayıda Filistinliyi gözaltına almış, işkence ve kötü muamele vakaları artmıştır. Teşkilat, uluslararası hukuk normlarını ihlal ederek insan hakları ihlallerine imza atmaktadır. İsrail içinde dahi bazı eski Şin Bet üyeleri, uygulamaların insanlık dışı olduğunu itiraf etmiştir. Müslümanlar açısından Şin Bet, işgalci ve baskıcı bir rejimin istihbarat aracı ve bir zulüm mekanizmasıdır.

İsrail hapishanelerinde en uzun süre tutulan Filistinli mahkumlardan biri olan İbrahim Hamid, bu politikaların en somut örneklerinden biridir. 2006'da tutuklanan ve 54 kez müebbet hapis cezasına çarptırılan Hamid, maruz kaldığı ağır işkence nedeniyle ciddi sağlık sorunları yaşamaktadır. Şin Bet tarafından sağlık kontrolleri dahi engellenen Hamid, 2. İntifada sürecinde önemli bir figür olarak görülmektedir. Benzer şekilde, 67 kez müebbet cezasına çarptırılan Abdullah Bergusi ve 44 yıldır tutuklu bulunan Nael Bergusi de ağır işkenceye ve kötü muameleye maruz

kalan diğer isimlerdir. Bu mahkumlar, sistematik olarak fiziksel saldırıya uğramış, sağlık hizmetlerinden mahrum bırakılmış ve tecrit koşullarında yaşamaya zorlanmıştır.

Kadın mahkumlar da İsrail'in hapishanelerindeki baskıcı politikaların önemli hedeflerinden biridir. Filistinli milletvekili ve aktivist Halide Cerrar, tutukluluk süresince ciddi hak ihlallerine uğramış, yetersiz havalandırma ve hijyen koşullarında yaşamaya zorlanmış, gerekli tıbbi bakımdan mahrum bırakılmıştır. Cinsel saldırı tehdidi, aşağılayıcı muamele ve insanlık dışı koşullarda tutulan kadın mahkumlar, uluslararası savaş hukukuna açıkça aykırı bir şekilde İsrail hapishanelerinde kötü muamele görmektedir.²⁸

Çocuk mahkumlara yönelik ihlaller de uluslararası hukuka aykırıdır. İsrail'in "yasa dışı savaşçı" kategorisi, uluslararası hukukta karşılığı olmayan bir tanımlama ve bu tanım, Filistinli çocuklara yönelik keyfi tutuklamaların zeminini hazırlamaktadır. İsrail, bu çocukları genellikle gece baskınlarıyla gözaltına almakta ve hukuki destekten mahrum bırakarak tecritte tutmaktadır.

Sonuç olarak, İsrail'in hapishanelerde uyguladığı politikalar, uluslararası hukuka aykırı olmakla birlikte, Filistinlilere yönelik sistematik bir baskı ve soykırım stratejisini yansıtmaktadır. Filistin Esirler Cemiyeti'ne göre, İsrail hapishanelerinde 1967'den bu yana en az 222 Filistinli hayatını kaybetmiştir. Bu ölümler arasında işkence, sağlık hizmetlerindeki ihmaller ve kasıtlı cinayetler yer almaktadır.²⁹ İsrail'in bu uygulamaları, uluslararası toplum tarafından savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar olarak değerlendirilmelidir.

Teknoloji Soykırımı

İsrail'in Gazze'de sürdürdüğü soykırım, yalnızca askeri operasyonlarla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda yapay zekâ ve diğer ileri teknolojilerin kötüye kullanımıyla desteklenmektedir. Bu durum, İsrail'in işgalini sürdürülebilir hale getirmek için

teknoloji şirketleriyle nasıl iş birliği yaptığını gözler önüne sermektedir. Filistin halkı üzerinde uygulanan bu sistematik baskı, teknolojinin sömürüye ve ayrımcılığa alet edilebileceğinin en somut örneklerinden biridir.

Teknolojinin İşgaldeki Rolü ve Apartheid Rejimi

İsrail, işgal altındaki Gazze ve Batı Şeria'da gözetim teknolojileri ve yapay zekâ tabanlı sistemlerle bir "otomatik apartheid" rejimi inşa etmektedir. Uluslararası Af Örgütü'nün yayımladığı bir raporda, İsrail'in gelişmiş biyometrik sistemler, casus yazılımlar ve otonom teknolojilerle ayrımcılığı sistematik hale getirdiği ifade edilmiştir.³⁰ İnsan Hakları İzleme Örgütü de bu teknolojilerin, Filistinlileri sürekli gözetim altında tutarak direniş potansiyelini baskıladığını ve işgalin altyapısını oluşturduğunu belirtmiştir. Bu sistemler, Filistinlilerin temel haklarını ihlal eden bir teknolojik apartheid düzeninin parçasıdır.

Filistin toprakları, İsrail için teknolojik bir laboratuvar işlevi görmektedir.³¹ İsrail'in geliştirdiği ve dünya genelinde otoriter rejimlere sattığı birçok casus yazılım, öncelikle Filistinliler üzerinde test edilmektedir. Örneğin Pegasus yazılımı, dün-

ya liderlerinden sivil toplum üyelerine kadar birçok kişinin telefonuna sızarak veri toplamakta ve bilgi akışını manipüle etmektedir. Benzer şekilde İsrail'in Wolf Pack ve Red Wolf gibi yüz tanıma sistemleri, Batı Şeria'daki Filistinlilerin dijital profillerini oluşturarak gözetim altında tutmaktadır. Bu sistemler, Filistinlilerin hareket özgürlüğünü kısıtlamak ve onları sürekli kontrol altında tutmak için kullanılmaktadır.

İsrail'in Kudüs'teki "Akıllı Şehirler" projesi, teknolojinin işgali kolaylaştırma aracı olarak kullanılmasına dair başka bir örnektir. Yüz tanıma kameraları, biyometrik veriler ve diğer gözetim teknolojileri, işgal altındaki Kudüs'te Filistinlilerin yaşamını daha da zorlaştırmaktadır. İsrail'in bu teknolojileri, işgalin sürdürülebilirliğini sağlamak için suistimal ettiği açıktır.³²

Yapay Zekâ ile Hedef Belirleme ve Batılı Şirketler

İsrail, yapay zekâ destekli sistemlerle Filistinlilere yönelik hedefli suikastlar gerçekleştirmektedir. Örneğin, Lavender ve Gospel gibi yapay zekâ programları, öldürülmesi planlanan Filistinlileri belirlemek için kullanılmaktadır. Bu sistemler, toplu suikastlar ve saldırılar için günlük hedef listeleri üretmekte ve İsrail'in askeri operasyonlarına teknolojik destek sağlamaktadır. Bu noktada, yapay zekânın ölümcül bir aparat haline getirildiği ve sivilleri hedef almak için kullanıldığı görülmek-

tedir. Yapay zeka ve bazı yazılım programlarından bombalamalarda daha çok çocuk öldürebilecek yerlerin ve zamanların belirlenmesinde yararlanılmakta teknoloji tam anlamıyla şeytani amaçlar için kullanılmaktadır.

İsrail'in bu teknolojileri geliştirmesinde ve uygulamasında Batılı şirketlerin desteği büyüktür. Google, Amazon, Microsoft gibi şirketler, İsrail'in işgal politikalarına doğrudan katkı sağlamaktadır. Örneğin,

Google ve Amazon'un ortak projesi Nimbus, İsrail'e gelişmiş bulut bilişim ve yüz tanıma teknolojileri sunarak Filistinlilere yönelik gözetimi derinleştirmiştir. Microsoft'un geliştirdiği Almunasseq yazılımı,

Sosyal Medya ve Dijital Sömürgecilik

Sosyal medya platformları da İsrail'in işgalini destekleyen araçlara dönüşmüştür. Meta (Facebook ve Instagram), Filistin yanlısı içerikleri sansürlerken, İsrail propagandasını yaymak için uygun bir zemin sağlamaktadır.³³ WhatsApp ve Twitter gibi platformlar da Filistinlilerin seslerini bastırmak için kullanılmıştır. Bu durum, post-kolonyal düzenin dijital alanda yeniden üretildiğini ve sömürgeciliğin teknoloji aracılığıyla devam ettirildiğini göstermektedir. İsrail'in Filistin'de yürüttüğü işgal ve soykırım politikaları, teknolojinin kötüye

işgal altındaki bölgelerdeki Filistinlilerin hareketlerini kısıtlamaktadır. Bu şirketler, İsrail işgalinin teknolojik altyapısını oluşturarak soykırımı ortak olmaktadır.

kullanımıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Yapay zekâ ve gözetim teknolojileri, sadece Filistinlilerin haklarını ihlal etmekle kalmamakta, aynı zamanda bu teknolojilerin küresel ölçekte kötüye kullanılabileceğine dair ciddi endişeler doğurmaktadır. İsrail, teknolojiyi bir baskı ve sömürü aracı olarak kullanarak Filistinlilere yönelik soykırımı sürdürmektedir. Bu durum, uluslararası toplumun müdahalesini zorunlu kılan sistematik bir insan hakları ihlali ve savaş suçudur.

Sonuç

İsrail, Gazze'ye yönelik politikalarında çok boyutlu ve modern bir soykırım stratejisi izlemekte, bu süreçte medya, hapishane, sağlık, eğitim, kültür-tarih ve teknoloji gibi farklı alanlarda sistematik uygulamalar gerçekleştirmektedir. Medya alanında İsrail, gazetecilere yönelik fiziksel saldırılar, sansür ve medya çalışanlarının hedef alınması gibi eylemlerle, Gazze'deki trajedilerin uluslararası kamuoyuna aktarılmasını engellemektedir. 200'ü aşkın gazetecinin öldürülmesi, medya çalışanlarının tehdit edilmesi ve gazetecilerin meşru askeri hedefler olarak görülmesi, İsrail'in basın özgürlüğünü sistematik bir şekilde ihlal ettiğini ve hakikatin üzerine örtme çabalarını göstermektedir. Hapishanelerde ise Filistinli mahkumlara yönelik işkence, tecrit, keyfi tutuklamalar ve tıbbi ihmallerle uluslararası hukukun temel ilkeleri açıkça ihlal edilmektedir. Kadın ve çocuk mahkumların kötü muamele-

ye maruz bırakılması, tecrit hücrelerinde tutulan kişilerin sağlık hizmetlerinden yoksun bırakılması ve mahkumların fiziksel ve psikolojik olarak hedef alınması, bu baskı politikalarının birer parçasıdır.

Sağlık altyapısına yönelik saldırılar da İsrail'in soykırım politikalarının başka bir boyutunu oluşturmaktadır. Gazze'de hastanelerin bombalanması, sağlık personelinin hedef alınması ve tıbbi malzeme yetersizliği gibi uygulamalar, Gazze halkını uzun vadeli bir sağlık krizine sürüklemiştir. Şifa Hastanesi ve el-Ehli Hastanesi gibi kritik tesislere yapılan saldırılar, uluslararası hukuka aykırı eylemlerin açık bir göstergesidir. Eğitim alanında Filistin'in entelektüel kapasitesini yok etmeyi amaçlayan saldırılar, okulların ve üniversitelerin bombalanması, akademisyenlerin öldürülmesi ve eğitim faaliyetlerinin neredeyse durma noktasına gelmesiyle

sonuçlanmıştır. Filistin halkının ulusal kimliğini, direniş potansiyelini ve gelecekteki devletleşme çabalarını hedef alan bu politikalar, entelektüel direnişi ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Kültür ve tarih alanında ise Filistin'in tarihi mirası, arşivleri, kültürel eserleri ve dini yapıları hedef alınmakta; bu alanların yok edilmesiyle Filistin halkının tarihsel bağları ve toplumsal hafızası silinmeye çalışılmaktadır. Ayrıca, teknoloji İsrail'in modern soykırım stratejisinin bir diğer aracıdır. Yapay zekâ, gözetim sistemleri ve casus

yazılımlar gibi teknolojiler, Filistinlilerin sürekli gözetim altında tutulmasını ve dijital profillerinin oluşturularak kontrol edilmelerini sağlamaktadır. Batılı teknoloji şirketlerinin bu süreçte oynadığı rol, İsrail'in teknolojiyi bir baskı ve ayrımcılık aracı olarak kullanmasına olanak tanımaktadır. Bu politikalar, İsrail'in Gazze'de Filistin halkını fiziksel, kültürel ve dijital olarak yok etmeye yönelik çok boyutlu bir soykırım gerçekleştirdiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- "Automated Apartheid: How Facial Recognition Fragments, Segregates and Controls Palestinians in the OPT". Amnesty International, 2023. <https://www.amnesty.org/en/documents/mde15/6701/2023/en/>
- Ali, Rabia. "Scholasticide: How Israel Is Systematically Destroying Palestinian Education in Gaza". Anadolu Agency, February 12, 2024. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://www.aa.com.tr/en/education/-scholasticide-how-israel-is-systematically-destroying-palestinian-education-in-gaza/3135127>.
- Alousi, Rula. "Educide: The Genocide of Education A Case Study on the Impact of Invasion, and Conflict on Education". The Business and Management Review 13/2 (2022), 330–339.
- Amnesty International. "You Feel Like You Are Subhuman: Israel's Genocide Against Palestinians in Gaza". 2024. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://www.amnesty.org/en/documents/mde15/8668/2024/en/>.
- Ayyoub, Abeer. "As Israel Targets Gaza's Healthcare System, Medical Workers in Palestine Are Making Their Last Stand". The New Arab, October 20, 2023. <https://www.newarab.com/features/israel-deliberately-targeting-gazas-healthcare-system>
- Bajec, Alessandra. "Israel's War on Hospitals in Gaza". The New Arab, November 21, 2023. <https://www.newarab.com/analysis/israels-war-hospitals-gaza>
- Committee to Protect Journalists. "Journalist Casualties in the Israel-Gaza War". October 9, 2024. <https://cpj.org/2024/10/journalist-casualties-in-the-israel-gaza-conflict/>
- Costantini, Gianluca. "Israel's War on Journalists in Gaza Is a War on the Truth". Dawn Mena, June 13, 2024. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://dawnmena.org/israels-war-on-journalists-in-gaza-is-a-war-on-the-truth/>.
- Dana, Tariq. "Notes on the 'Exceptionalism' of the Israeli Settler-Colonial Project". Middle East Critique 33/2 (April 2, 2024), 165–172. <https://doi.org/10.1080/19436149.2024.2342733>
- Daniele, Luigi - Perugini, Nicola - Albanese, Francesca. "Humanitarian Camouflage: Israel Rewrites the Laws of War to Legitimize Genocide in Gaza". Current Issues in Depth. Washington DC: Institute for Palestine Studies, 2024.
- Dursun, Ahmet. "İsrail, İkinci Dünya Savaşı'nda Ölen Gazetecilerden Fazla Basın Mensubunu Öldürdü". Anadolu Ajansı. December 2, 2023. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-ikinci-dunya-savasinda-olen-gazetecilerden-fazla-basin-mensubunu-oldurdu/3071174>
- Elia, Nada. "Khalida Jarrar's Fight Represents the Struggle of All Palestinians". The New Arab. Erişim 11 Ekim 2024. <https://www.newarab.com/opinion/free-khalida-jarrar-free-all-palestinian-political-prisoners>.
- El-Moctar El-Shinqiti, Mohamed. "The Roots of Israeli Exceptionalism". Aljazeera, June 28, 2010. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://www.aljazeera.com/news/2010/6/28/the-roots-of-israeli-exceptionalism>.
- Hassan, Fatima - Shuaib, Manjra - Leslie, London. "Israel's Unrelenting War on Gaza Healthcare Requires Urgent Action". Al Jazeera, February 14, 2024. <https://www.aljazeera.com/opinions/2024/2/14/israels-unrelenting-war-on-gaza-healthcare-requires-urgent-action>
- Hussaini, Maha. "Israel's War Erases Gaza's Religious and Cultural Heritage". Middle East Eye, January 12, 2024. <https://www.middleeasteye.net/news/israel-erases-gazas-religious-cultural-heritage>
- Ibsais, Ahmad. "Israel's Cultural Genocide Is Destroying Gaza's Very Memory". The Nation, February 8, 2024. <https://www.thenation.com/article/world/gaza-cultural-genocide/>
- Jabr, Samah. "How to Hold Israel Accountable for Torturing Palestinians". Middle East Eye, March 27, 2024. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://www.middleeasteye.net/opinion/how-hold-israel-accountable-torturing-palestinians>.
- Loewenstein, Antony. Filistin Laboratuvarı: İsrail İşgal Teknolojilerini Dünyaya Nasıl İhraç Ediyor?. İstanbul: Metis Yayınları, 2024.
- Lumpe, Lora - Hartung, William D. "End Israeli Exceptionalism Under U.S. Law". Quincy Institute,

January 26, 2024. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://quincyinst.org/2024/01/26/end-israeli-exceptionalism-under-u-s-law/>.

Mohanna, Nagham. "Systematic Targeting: Israel War Ravages Gaza's Archives and Manuscripts". The National, July 7, 2024. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://www.thenationalnews.com/news/mena/2024/07/07/gazas-lost-treasures-israels-war-ravages-palestinian-archives-and-manuscripts/>.

Motala, Ziyad. "Big Tech's Complicity in Genocide: The Unforgivable Silence of Online Platforms". Middle East Monitor, 21 September 2024. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://www.middleeastmonitor.com/20240921-big-techs-complicity-in-genocide-the-unforgivable-silence-of-online-platforms/>.

Mourtaja, Mohammed. "Israel Has Destroyed Gaza's Heritage Sites, but It Cannot Erase My Memories of Them". Middle East Eye, June 30, 2024. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://www.middleeasteye.net/opinion/israel-might-have-destroyed-gaza-heritage-sites-it-cannot-erase-memories>.

Naim, Nour. "Israel's War on the Education Sector in the Gaza Strip". Arab Center Washington DC, March 20, 2024. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://arabcenterdc.org/resource/israels-war-on-the-education-sector-in-the-gaza-strip/>.

Rabaia, Ibrahim S. I. - Habash, Lourdes. "The Hidden War on Higher Education: Unmasking the 'Educide' in Gaza". POMEPS, 2024. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://pomeps.org/the-hidden-war-on-higher-education-unmasking-the-educide-in-gaza>.

Raydan, Rodayna. "I Am Terrified for My Unborn Baby: Gaza's Pregnant Women Face a Double Nightmare". The New Arab, October 31, 2023. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://www.newarab.com/features/gazas-pregnant-women-face-double-nightmare>.

Saber, Indlieb Farazi. "A 'Cultural Genocide': Which of Gaza's Heritage Sites Have Been Destroyed?". Aljazeera, January 14, 2024. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://www.aljazeera.com/news/2024/1/14/a-cultural-genocide-which-of-gazas-heritage-sites-have-been-destroyed>.

Sarhan, Hossam - Andrews, Frank. "Shireen Abu Akleh Killing: Footage and Geolocation Disprove Israeli Claims". Middle East Eye, 11 Mayıs 2022. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://www.middleeasteye.net/news/shireen-abu-akleh-killing-al-jazeera-journalist-footage-geolocation-disprove-israel-claims>.

Sparrow, Annie - Roth, Kenneth. "Destroying Gaza's Health Care System Is a War Crime". Foreign Policy, February 9, 2024. <https://foreignpolicy.com/2024/02/09/israel-gaza-health-care-hospitals-genocide-icj/>

Suleiman, Omar. "Why the Gaza Genocide Is an American One". Middle East Eye, September 9, 2024. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://www.middleeasteye.net/opinion/gaza-war-genocide-an-american-one-why>.

Sultany, Nimer. "A Threshold Crossed: On Genocidal Intent and the Duty to Prevent Genocide in Palestine". Journal of Genocide Research, May 9, 2024, 1–26. <https://doi.org/10.1080/14623528.2024.2351261>.

The New Arab. "Israel Using AI Facial Recognition, CCTV to 'Entrench Apartheid': Amnesty". 2 Mayıs 2023. Erişim 12 Temmuz 2025. <https://www.newarab.com/news/israel-using-ai-facial-recognition-entrench-apartheid>.

Veltman, Chloe. "More than 100 Gaza Heritage Sites Have Been Damaged or Destroyed by Israeli Attacks". NPR, September 3, 2024. <https://www.npr.org/2023/12/03/1216200754/gaza-heritage-sites-destroyed-israel>

Dipnot

1. Siyonist işgal devletinin piyonu haline gelmiş ve Filistinlilerin hain olarak gördüğü Mahmut Abbas kastedilmektedir.
2. Amnesty Int., You Feel Like You Are Subhuman: Israel's Genocide Against Palestinians in Gaza, 2024.
3. Amnesty Int., You Feel Like You Are Subhuman: Israel's Genocide Against Palestinians in Gaza, 2024.

4. Daniele, Perugini ve Albanese, Humanitarian Camouflage, 2024.
5. Sultany, "A Threshold Crossed", ?.
6. Dana, "Notes on the 'Exceptionalism'"; El-Shinqiti, "The Roots of Israeli Exceptionalism"; Lumpe ve Hartung, "End Israeli Exceptionalism Under U.S. Law".
7. Mohanna, "Systematic Targeting: Israel War Ravages Gaza's Archives and Manuscripts".
8. Ibsais, "Israel's Cultural Genocide Is Destroying Gaza's Very Memory".
9. Mourtaja, "Israel Has Destroyed Gaza's Heritage Sites".
10. Saber, "A 'Cultural Genocide': Which of Gaza's Heritage Sites Have Been Destroyed?".
11. Saber, "A 'Cultural Genocide': Which of Gaza's Heritage Sites Have Been Destroyed?".
12. Hussaini, "Israel's War Erases Gaza's Religious and Cultural Heritage".
13. Veltman, "More than 100 Gaza Heritage Sites Have Been Damaged or Destroyed by Israeli Attacks".
14. Naim, "Israel's War on the Education Sector in the Gaza Strip".
15. Ali, "'Scholasticide': How Israel Is Systematically Destroying Palestinian Education in Gaza".
16. Naim, "Israel's War on the Education Sector in the Gaza Strip".
17. Alousi, "Educide: The Genocide of Education A Case Study on the Impact of Invasion, and Conflict on Education".
18. Suleiman, "Why the Gaza Genocide Is an American One".
19. Rabaia - Habash, "The Hidden War on Higher Education: Unmasking the 'Educide' in Gaza".
20. Ayyoub, "As Israel Targets Gaza's Healthcare System, Medical Workers in Palestine Are Making Their Last Stand".
21. Bajec, "Israel's War on Hospitals in Gaza".
22. Sparrow - Roth, "Destroying Gaza's Health Care System Is a War Crime".
23. Raydan, "'I Am Terrified for My Unborn Baby': Gaza's Pregnant Women Face a Double Nightmare".
24. Hassan - Manjra - London, "Israel's Unrelenting War on Gaza Healthcare Requires Urgent Action".
25. Committee to Protect Journalists (CPJ), "Journalist Casualties in the Israel-Gaza War".
26. Dursun, "İsrail, İkinci Dünya Savaşı'nda Ölen Gazetecilerden Fazla Basın Mensubunu Öldürdü".
27. Costantini, "Israel's War on Journalists in Gaza Is a War on the Truth".
28. Sarhan - Andrews, "Shireen Abu Akleh Killing: Footage and Geolocation Disprove Israeli Claims".
29. Elia, "Khalida Jarrar's fight represents the struggle of all Palestinians".
30. Jabr, "How to Hold Israel Accountable for Torturing Palestinians".
31. Amnesty International, "Automated Apartheid: How Facial Recognition Fragments, Segregates And Controls Palestinians In The Opt".
32. Loewenstein, Filistin Laboratuvarı İsrail İşgal Teknolojilerini Dünyaya Nasıl İhraç Ediyor?.
33. "Israel Using AI Facial Recognition, CCTV to 'Entrench Apartheid': Amnesty".
34. Motala, "Big Tech's Complicity in Genocide: The Unforgivable Silence of Online Platforms".